

Asia: VN/32207/2022

Hallituksen esitys etäyhteyksien edistämisestä oikeudenkäynneissä

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne yleisesti esityksestä

Sisäministeriön poliisiosasto pitää esityksen tavoitteita tuomioistuinprosessien nopeuttamiseksi kannatettavina. Esityksessä esille tuodut muutosehdotukset ovat käytännön kannalta tarpeellisia ja perusteltuja. Poliisiosaston näkemyksen mukaan esitys on siinä määrin kattavasti laadittu perusteluineen, että sitä voidaan pitää perustuslain ja suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisena.

Mitä mieltä olette ehdotetuista pykälistä, jotka koskevat tuomarin osallistumista oikeudenkäyntiin etäyhteydellä (OK 2:15-16)?

Sisäministeriön poliisiosaston kannan mukaan ehdotetuilla pykälillä voidaan vaikuttaa oikeudenkäyntien sujuvuuteen teknologian mahdollistamalla nykyaikaisilla menetelmillä. Ehdotetuilla pykälillä voidaan estää istuntojen peruuntumisia ja vähentää matkustamista. Pykälässä 15 on selkeästi kirjoitettu auki mitä etäyhteydellä oikeudenkäynnissä tarkoitetaan. Ehdotettu pykälä edellyttää ääni- sekä näköyhteyttä etäyhteyttä käytettäessä, mikä oletettavasti on nykyteknologialla hyvin toteutettavissa.

Poliisiosasto pitää tärkeänä, että pykälässä 16 säädetään myös etäyhteyden hyödyntämisen mahdollisuudesta pakkokeinoasioissa. Pakkokeinoihin liittyvät oikeuskäsittelyt ovat poliisitoiminnassa varsin yleisiä, minkä takia ehdotus on käytännön työn kannalta tärkeä ja mahdollistaa pakkokeinoasioiden nopean käsittelyn esitutkintaviranomaisten tarpeiden mukaisesti.

Mikä on mielipiteenne etäoikeudenkäynnin julkisuutta koskevasta pykälästä (OK 2:17)? Pidätkö asianmukaisena, että julkisuuden toteuttamisen keinot jätetään tuomioistuimen harkintaan?

Poliisiosaston näkemyksen mukaan on perusteltua, että etäoikeudenkäynnin järjestävä tuomioistuin harkitsee millä keinoilla se oikeudenkäynnin julkisuuden toteuttaa. Poliisiosasto korostaa julkisuuden ja avoimuuden merkitystä oikeudenkäyntien osalta, sillä julkisuus tuo viranomaistoimintaan läpinäkyvyyttä ja samalla myös uskottavuutta. Julkinen oikeudenkäynti suojelee asianosaisia salassa ja vailla julkista tarkastelua annettavilta tuomioilta, minkä lisäksi julkisuus ylläpitää luottamusta tuomioistuimiin.

Mitä mieltä olette todistelun vastaanottamista etäyhteydellä koskevan momentin (OK 17:52.1) lisäedellytysten kumoamisesta?

Kumottavat lisäedellytykset lienevät myös tulevaisuudessa osaltaan niitä seikkoja, joita tuomioistuimien huomioi tehdessään yleistä soveliaisuusharkintaa siitä, voidaanko etäyhteyksiä käyttää. Yleistä soveliaisuusharkintaa ilman kirjattuja lisäedellytyksiä voidaan lähtökohtaisesti pitää sisällöltään laajempaan ja joustavampaan tapaan arvioida etäyhteyden käyttämisen mahdollisuuksia, kuin mitä harkinnan tekemistä arvioimalla lisäksi nykyisiä OK 17:51.1 lisäedellytyksiä.

Mielipiteenne ilman näköyhteyttä tapahtuvaa kuulemistä koskevista momenteista (OK 17:52.2-3)?

Ilman näköyhteyttä tapahtuva kuuleminen asettaa jossain määrin korkeat kriteerit soveliaisuusharkinnalle. Ensisijaisen tärkeää on näissä tapauksissa varmistua siitä, että pelkän äänyhteyden päässä on todella se henkilö ketä tosiasiallisesti halutaan kuulla. Parhaiten tämä lienee varmistettavissa viranomaisia todistajina tai asiantuntijoina kuultaessa henkilöiden ottaessa yhteyttä viranomaisten viestintävälineillä ja toimiessa virkavastuullaan.

Mitä mieltä olette ehdotetuista oikeudenkäymiskaaren ja rikosoikeudenkäyntilain pykälistä, joiden nojalla asianosaisen osallistuminen oikeudenkäyntiin voitaisiin määrätä toteutettavan etäyhteyden välityksellä (OK 12:8.5 ja ROL 8:13.5)?

Poliisiosasto pitää kannatettavana hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyä näkemystä siitä, että asianosaisen niin halutessa, osallistuminen pyrittäisiin pääsääntöisesti toteuttamaan paikan päällä. Joustavaa ja kannatettavaa olisi tapauskohtaisesti sallia osallisen osallistuvan istuntosalista vain osan aikaa oikeudenkäynnistä. Paikalla tapahtuvan osallistumisen evääminen vastoin osallisen tahtoa voi myös vaikuttaa tämän haluun osallistua oikeudenkäyntiin etäyhteydelläkään. Poliisiosasto pitää osallisten kannalta tärkeänä, että etäyhteyden käyttämistä koskevasta määräyksestä olisi tarvittaessa annettava perusteltu päätös, johon voitaisiin hakea muutosta pääkäsittelyssä.

Mitä mieltä olette pakkokeinojen ja poissalon seuraamusten käyttöalan laajentamisesta koskemaan etäyhteydellä tapahtuvaa valmisteluistuntoa (OK 5:15 d ja ROL 7:14 a kumoaminen) ja kattamaan osallistumisen etäyhteydellä myös muualta kuin toisessa tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona (OK 12:8.4 ja ROL 8:13.4)?

Poliisiosasto pitää hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyjä näkemyksiä tältä osin kannatettavana ja perusteltuina. Käyttöalan laajentamisella turvataan oikeudenkäynnin sujumista ja ehkäistään käsittelyjen peruuntumisia.

Mielipiteenne etäyhteyden käyttöalan laajentamiseen koskemaan tunnustamisoikeudenkäyntiä (ROL 8:13.5 kumoaminen)?

Pääsääntönä myös tunnustamisoikeudenkäynneissä tulisi säilyä se, että kaikki asianosaiset osallistuvat oikeudenkäyntiin istuntosalista käsin. Poikkeaminen pääsäännöstä tulisi olla tuomioistuimen ratkaistavissa ja etäyhteyden käyttämisen tuomioistuimen harkinnassa, vastaavalla tavalla kuten muissakin asioissa. Tunnustamisoikeudenkäyntejä koskevassa soveliaisuusharkinnassa on kannatettavaa ottaa huomioon samat seikat kuin muissakin asioissa, mikä lisäksi erityisesti suostumuksen pätevyys olisi huomiota. Poliisiosasto pitää kannatettavana hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyä näkemystä siitä, että mikäli asiaa käsittelevällä tuomarilla olisi aiheutta esimerkiksi vastaajan iän tai terveydentilan perusteella epäillä sitä, ymmärtääkö vastaaja asian ja antamansa tunnustuksen merkityksen, vastaajan osallistuminen etäyhteyksien välityksellä ei olisi soveliaista.

Onko teillä muuta lausuttavaa esityksen johdosta?

-

Hietanen Arto
Sisäministeriö, poliisiosasto